

Interview med Carsten Andersen

Bornholm, 16/09-2021

Line:

Vil du fortælle lidt om din rolle i DOF, og lidt om din involvering i projektet?

Carsten:

Lige nu er det jo mest... Der kommer vores dobbeltbekkasin igen! Lige nu er det jo mest overvågning altså vi er jo med i at overvåge hvad der sker i området for fuglene, og tælle dem og... Nu kommer en af ravnene. Fordi det der stiforløb, det er jo lidt ovre. Vi har et møde med naturstyrelsen et par gange om året, og der skal vi så lige have det revideret lidt. (...) I øjeblikket er der jo adgang til hele området herude, og vi har måske nok lidt lyst til at sige, om ikke man skulle lave et stiforløb, så man ligesom (...) nudger folk til at følge den, så de ikke går ud på engene, fordi det er blevet et rigtig godt yngleområde allerede. Men i kan jo se det ret tydeligt. Det her er Valensgårdsrose, den har jo ligget her i mange år, men hele det her område, helt over til skovlinjen og også den næste skovlinje, og Egholmen, hvor I stod, det er jo med i det her nye projekt, der er blevet opkøbt. Så på det der område, der har for indtil for et par år siden været intensivt dyrket. Og det har selvfølgelig stået under vand forår og efterår og skulle drenes og gødes. Så det er jo bare fedt at se sådan en lavbundsjord gå tilbage til naturen. Og nu må vi så se hvad det bliver til, for det er jo stadig nyt ikke. Der bliver stadig slået hø. Bare i år har viberne jo slået sig ned her, der er masser af viber dernede, og det er jo godt fordi når de er mange sammen, så kan de meget bedre forsvare sig imod rovfugle, så når der kommer en rovfugl, så er det jo meget lettere hvis man er 10 viber, end hvis man er to viber. Så de har jo fået kanon succes hernede.

Line:

Så I har allerede kunne se en stor forskel hernede...?

Carsten:

Ork ja.

Line:

Er det så kun med viber i sådan...?

Carsten:

Altså det er jo alle engfuglene, det er også engpiber og også dem, der hører til i det her ukrudt der står rundt omkring. Tornirisker og mange af de der agerlandsfugle. Selvfølgelig også sanglærkerne, som har det rigtig dårligt i de her år. Og så er det sådan et projekt man tænker; 'Wau, gid nogle andre kunne se hvor fedt det er'. Ligesom, det skal være lavet et andet sted også ikke.

Line:

På hvilken måde har du været med inde over de her stier?

Carsten:

Vi blev inviteret til at sige, hvad vi syntes; hvor kan vi ligge dem, og hvor vil de genere mindst muligt, så det har vi været ude og gå lidt og kigge på området, men det var altså før det blev til rigtig natur ikke, så det kan godt være hen ad vejen, at vi måske siger, ja som sagt; 'Kan I ikke etablere en reel sti, så man ikke bare sådan stifunderer ud over det her område?'

Line:

Er der mange, der gør det?

Carsten:

Ja, det er der om sommeren, de her sidste to år, der har vi jo haft tonsvis af turister, og man kan jo gå ud af leddet dernede og så kan man gå over til Egholmen, og der er jo ikke, som i kan se, nogen sti derover, så folk spreder sig sådan lidt ud over det hele. Og netop fordi det

er ynglende engfugle, der er det ret rart at vide; 'De der mennesker, de går der, og så kan jeg lægge min rede 10 meter væk'.

Mads:

Ville det for jer være noget i ville gå med til, at have en sti igennem engområdet?

Carsten:

Ja, ja. Bestemt. Selvfølgelig. Men det er jo også det evige dilemma, vi vil jo gerne have at folk går ud og ser noget fed natur, og vi vil helst ikke have, at naturen bliver generet, så det er jo en balance ikke. For hvorfor søren skulle folk være interesseret i at beskytte noget natur, hvis de aldrig oplever en fed natur? Så selvfølgelig skal de ud at opleve den. Men man behøver måske ikke gå med løs hund dernede sådan tilfældigt rundt dernede.

Mads:

Er det overraskende hvor hurtigt, det er gået med, at fuglelivet har etableret sig derude?

Carsten:

Nej, det synes jeg egentlig ikke. Vi ved jo, at viberne og lærkerne de reagerer lynhurtigt. De er så presset for gode ynglesteder, så lige så snart, der kommer sådan noget, så etablerer de sig.

Mads:

Så det er måske også et udtryk for, hvor dårlige vilkår de egentlig har?

Carsten:

Ja. Klart. Og nu er det jo steget, i og med, det har været gødet i så mange år, så er det jo stadig sådan rimeligt næringsrigt, så der er stadig meget mad til dem derude. I løbet af nogle år, så vil det jo etablerer sig som et lidt mere næringsfattigt område, alla det her område herude

tænker jeg. Og så bliver det nogle andre arter, så er det tranerne, der rykker ind, og de der sumpfugle.

Line:

Er der nogle arter, hvor du tænker, dem kunne du virkelig godt tænke dig, finder det her sted og får etableret sig her?

Carsten:

Jamen altså jeg tænker det bliver lidt alla det her. Og der er jo traner og der er pungmejsler som nogle af de der, som ikke er helt almindelige. Jo. Men det tror jeg går helt af sig selv, og man kan også sige, vi er rigtig gode til at lave traner herovre, så lad os lave nogle flere. I forhold til hvad der er på Sjælland. To par, eller ét par? På Bornholm er der 70 par!

Niels:

Det er ikke sådan, at i tænker, at turisterne kan være et sted, og så må naturen sådan... Eller arbejde mere med skiltning?

Carsten:

Jo lige præcis. Det er jo lidt det vi godt kunne tænke os, at det bliver lidt mere målrettet. Det kunne også være, at man lavede en app, hvor du kan sige, at der er nogle punkter, de arbejder med noget, der hedder knudepunkter nu. Og så kan du gå ind på din app og sige, jeg vil gerne have det og det og det punk, og så kan man forbinde dem med nogle ledelinjer, for fuglene vi har er jo i virkeligheden meget tilpasningsdygtige, og det gør ikke så meget, at der er mennesker, bare de er der hvor fuglene ved de er. Hvis menneskerne lige pludselig dukker op et nyt sted, det forstyrrer dem altså rimelig meget.

Mads:

Er det noget, som Naturstyrelsen har modsatrettede interesser i?

Carsten:

Mellem DOF og NS? Nej på ingen måde. De er vores samarbejdspartnere. Vores gode venner. Desværre har vi det lidt anderledes med vores kommune herovre. De er lidt vores modstandere, mere end vores samarbejdspartnere. Naturstyrelsen er utroligt lydhøre.

Line:

På hvilken måde har i problemer med Kommunen?

Carsten:

Hvis vi kommer med et forslag; 'Kan vi ikke etablere et vandhul her', 'Kan vi ikke oversvømme det her område'? – Det gør vi bare. Og stiforløbet her, at de selv indbyder os, at vi ikke behøver at komme og sige; 'Kom nu, tag lige os med på råd.'

Mads:

Så I går ikke ned i sager skal ud og være på barrikaderne for at...?

Carsten:

Nej. Ikke med vores lokale enhed her, det skal vi godt nok ikke.

Line:

På hvilken måde, er der lidt konflikt imellem jer og Kommunen?

Carsten:

Det er jo lidt... Kommunen ser det jo lidt sådan, at jo flere turister, jo flere steder de er, jo bedre. Og det kan vi ikke helt være enige om. Vi vil måske have nogle færre, noget mere kvalitetsturisme, og så at de er nogle mere begrænsede steder. Vi har jo blandt andet med klatrerne, vi har jo det her fede klippekyst, og klatrerne vil som udgangspunkt klatre alle steder. Vi har så sagt, kan I ikke... Det her stykke, der er alkefugle, det her stykke, der er vandrefalk, og det bliver vi altså nødt til at tage ud, og det er de meget imod. Ingen skilte,

ingen forbud, alt skal være åbent. Og når der bliver lagt mountainbike stier i en skov, det var så enkelt lige at bede os om; ' Gå lige ind og se, hvad der er, ligger der nogle sjove rovfuglere der herinde...' Nej. Man laver projektet, og når det er færdigt og etableret, så kan de gå ud og spørge; 'Nå ja for øvrigt, de der rovfugle...'

Mads:

Så der kommer I ikke med i planlægningsfaserne?

Carsten:

På ingen måde, nej.

Andreas:

Synes du, at naturen har fået godt nok grundlag her, i forhold til turismen og i forhold til Kommunen...?

Carsten:

Nu er det jo et statsområde her, så her har Kommunen ingen fingre med i spillet. Og som sagt når vi snakker Naturstyrelsen og Stat, så føler jeg virkelig, at det er vores samarbejdspartnere, og de vil det godt. Man kan jo sige vi har jo dels vores hjemmeside med de her informationer om fugleområder, men vi laver også lidt brochurer, man sætter ud i velkomstcenteret. Så vi håber jo lidt, at Bornholm kunne brandet lidt mere som noget vild natur, som noget uforstyrret natur, og det nytter ikke, at der så flyver droner rundt og tæsker mountainbikere og klatrere rund alle vegne. Det giver ikke nogen god naturoplevelse.

Mads:

Har I nogle samarbejder med Naturstyrelsen, det du sagde i forhold til med app...?

Carsten:

Ja, vi har rigtig mange mandtimer, vi kan lægge i ting, så det er jo sådan noget med overvågning og tælle op, hvad der sker ikke.

Line:

Vi hørte, at I fik rykket den her gangbro, hvor vi også fik lidt at vide, at officielt var det ikke på grund af vandrefalken – Vil du sætte nogle ord på det?

Carsten:

Nej det er klart. Ja det vil jeg meget gerne. Vi får jo deres forslag og hugstplaner lang tid før, de går i gang med noget hugst, og så kan vi sidde i god tid og sige; 'I det der område, der ligger sku en duehøg derinde', og hernede der har der etableret sig en vandrefalk, og vandrefalken, selvom det er en sky fugl, og menneskene går neden for den, så længe den ved hvor de er, det er okay. Så vi fik den her gangbro flyttet lidt, og hvis du spørger mig, så ligger den faktisk bedre, der hvor den ligger nu, det giver bedre udsigt op på klipperne. Men det tog lidt tid, de var faktisk gået i gang hvor vi var sådan lidt; 'Hey, hey, hey, hey, hey! Prøv lige at...'. Nå så stoppede de, og så kiggede de, og så; 'okay vi kan godt lægge den på den anden side af åen.

Line:

Det var ikke sådan; 'Årh det var da også irriterende, at de DOF'ere kom og forhindrede vores sti?

Carsten:

Årh, måske en lille smule, men jo der har sikkert siddet en eller anden anlægspædagog, som har tegnet det om og synes det var åndsvagt. Det har de ikke givet udtryk for.

Mads:

Har du en fornemmelse af, om det er særligt på Bornholm her, at I har så godt samarbejde med Naturstyrelsen?

Carsten:

Ja det tror jeg lidt. Jeg kan høre nogle af de andre lokale afdelinger, der har man lidt mere konflikt med de lokale enheder. Og der ligger jo en samarbejdsaftale med DOF og Naturstyrelsen, hvor der skal laves møder hvert år, og de skal fremlægge deres planer, og vi skal fremlægge vores ønsker. Og det kan jeg høre, at nogle steder, der afholder de ikke de møder. De blokerer det så vidt muligt. Så ja jeg er meget glad for vores enhed.

Mads:

Tror du det handler om, at der ikke er så mange herovre, at man skal forholde sig mere til hinanden?

Carsten:

Ja, men jeg tror måske også, at det spiller meget godt ind med deres nye politik, at de ligesom... Altså skovridderen siger; 'Vi sælger alle vores skovningsmaskiner, vi kommer ikke til at fælde tømmer mere.' Altså hvis vi kommer til at fælde noget, så hyrer vi nogle skovningsmaskiner ind ikke. Det bliver slet ikke noget med skovdrift mere. Nu bliver det for befolkningens skyld, at vi har det der skov. Og så skal det selvfølgelig laves, så det bliver bedst muligt. Urørt skov og vand i skoven og...

Andreas:

...Fjerne nogle nåletræer?

Carsten:

Ja det er sku ikke altid, at de er så ringe de der nåletræer, vi har jo perleugle herovre, de elsker sådan en udørk af en mørk granskov, hvor man tænker; 'hold kæft der er intet her'. Men det er lige der, perleuglerne de er. Så så ringe er de altså heller ikke.

Line:

De her moser, er det særligt for Bornholm, er der flere fuglearter her, end der er i resten af landet?

Carsten:

Altså nogle andre arter, fordi vi er længere øst på. Vi har jo set Ekkodalen deroppe... Nå der kommer en spætte! ...Som står med den der klippevæg, og det vand, der kommer her, det kan jo ligesom ikke komme den vej, og det kan ikke komme den her vej, for der går terrænet opad, så det samles ligesom her. Det giver alligevel en anden biotop, end man har andre steder. Men altså, vores traner er selvfølgelig helt specielle, som sagt pungmejerne, som også er sådan en øst-art, er her også mere. Men ellers... Jo og vi har også flere nattergale end man har andre steder, men det er jo så også fordi vi ligger længere øst på.

Mads:

Nu spørger jeg måske lidt provokerende, men det er fordi alle vi har snakket med, hvilket jo er glædeligt, har været enormt glade for etableringen af det her, og det gode samarbejde, der har været, her. Så det bliver lidt direkte; I har ikke nogen ridser i lakken, altså hvor i sådan...?

Carsten:

Næh. Og de har jo så lige købt et nyt område heroppe ved udkæret også. Når de nu var i gang ikke. Og det er i hvert fald ikke Naturstyrelsen, vi har nogen ridser i lakken med. Man kan sige, der er nogle lokale, som måske ikke er helt med på den.

Mads:

Har der været noget lokal modarbejdelse?

Carsten:

Ja, det har der da bestemt. Altså det der, det blev jo stort set Danmarks dyreste landbrugsjord, nogensinde, og det er Danmarks dårligste landbrugsjord. Og det er jo lige så snart... Det var jo vedtaget i Folketinget bredt, at der skulle laves et naturområde her, og så siger prisen bare

sådan der (Red. Carsten viser en stejl retning opad med hænderne). Det er jo selvfølgelig lidt ærgerligt ikke. Hvis I kører ned og kigger på Udkæret, så ligger der sådan en lille stribe af landbrugsjord, hvor der bliver gødet, dyrket fuldstændigt konventionelt, og alt det udenom har man jo købt, og det er jo så fordi det skal jo være frivilligt. Der er ikke noget der skal eksproprieres, der er ikke noget som skal tvinges. Alt skal være frivilligt. Og der kunne man måske godt have sagt; 'Come-on. Vi har hele det her strøg ned ikke (Red. Carsten peger på afstanden imellem fugletårnet og klipperne i Ekkodalen), det fortsætter derned til Udkæret, og så ligger der sådan en klat af konventionel landbrugsjord, hvor det bare kunne få det til at blive sådan et stort sammenhængende område, så det er mere nogle lokale kræfter, der er lidt imod.

Mads:

Hvad er der sket, nu ved jeg selvfølgelig godt, at det er fordi, det har været Danmarks dyreste landbrugsjord, det hjælper jo nok også lidt på smørelsen i forhold til at afstå det, men måske også, at der er et udtryk for, at der er sket en ændring hos nogle landmænd?

Carsten:

Det er svært at sige, det kan jeg ikke... Så godt kender jeg ikke vores landmænd. Vi har et andet projekt kørende i øjeblikket, der hedder Lærkepletter og Vibelavn timer, hvor vi vil prøve at demonstrere hvor let man egentlig kan gøre noget for de her ager fugle, hvor vi så går ud til Bornholms Landbrug og har sagt; 'Kunne I tænke jer at lave det her'. Og vi snakker om områder på 5 gange 10 meter, hvor man lige hæver såmaskinen, når man sår, og så kommer der en plet, hvor der ikke kommer korn men ukrudt, og så bliver lærkerne og viberne og viberne så i det her, og så tænkte vi; 'ja vi finder måske en eller to landmænd', men der var 8 landmænd, der sagde; 'jamen det vil jeg sku godt'.

Mads:

Og det er på frivillig... på egen regning så at sige?

Carsten:

Fuldstændig. For egen regning, de får intet for det.

Mads:

Går I så ud og... for dem kunne det jo være en positiv omtale, som I ville give dem. Er det noget, I går ud og...?

Carsten:

Ja, det er klart. Der bliver en årets fugleven, en naturven i landbrugsforeningen, men altså det der, at der var så mange, der bare sagede; 'Fedt nok, det gør jeg.

Mads:

Og det er noget, der virkelig batter?

Carsten:

Ja, det gør det. Det er så år 1 vi har været igennem i år ikke, så der går så et par år, inden man sådan rigtig kan se noget, men det kommer det til. Og så kommer vi selvfølgelig ud og tæller de her fugle i områderne, og vi har fået den lokale jagtforening med, hvor de også er ude og tælle agerhøns og...

Mads:

Men er det noget, hvor I har presset på for i flere år?

Carsten:

Nej, det er det egentlig ikke. De her lærkesletter og vibelavninger, de har eksisteret i mange år, og jeg har egentlig ikke forstået, hvorfor der ikke er nogen, der bider på, og så præsenterede vi det så for vores landbrugsforening herovre, og de var med på den lige med det samme, så der er måske, det kan godt være, der er en mere naturvenlig holdning på Bornholm, end der er andre steder, men der er også mange, der synes, det er idiotisk, altså

det der som bedstefar fik vredet ud af mosen, og fik lavet til landbrugsland, som nu bliver det bare til noget pludder og noget krat og noget skrammel, det er der jo garanteret nogen der synes, at det er åndsvagt, men sådan er det jo altid. Bygger du et kunstmuseum, så synes folk også, at de penge kunne vi jo have brugt på noget meget bedre.

Andreas:

Hvad med udpiningen af jorden, der foregår herovre nu og det høslæt, der vil være forstyrret det fuglelivet?

Carsten:

Ja det gør det, men det er jo så efter ynglesæsonen, så det er ikke så voldsomt. Det er mere os der er lidt; 'Årh kom nu, det skal være klart NU.'

Niels:

Men det tager jo bare tid.

Carsten:

Ja det tager noget tid.

Andreas:

Er du bange for, at der er næring, der vil ryge ind i mosen herovre?

Carsten:

Nej ikke i mosen, men altså vi har jo en af øens vigtigste åer, der løber lige hernede, så nej, det er mere det, at det løber ud i Østersøen, og vi får sådan et kæmpe fosfor og kvælstofskud til Østersøen. Men nej det skal nok... Det er også fint, og så sker der jo noget. Så kan man følge med, der sker en udvikling ikke, så etablerer der sig lidt krat, og så kommer der lidt småtræer og lidt pil og sådan noget, så jo det er fint. Vi er bare lidt utålmodige ikke.

Mads:

Ville I gerne have, at det var mere friseret? Det lød i hvert fald på Dorte som om, de ikke havde tænkt sig at samle frø ind og så ud for at skabe mere eng, jeg ved ikke om man kan kalde det intensiv eng, men at man lader der komme mere naturligt, om I havde interesse i, at det skulle være mere...

Carsten:

Nej. Det er kun sådan en personlig utålmodighed.

Line:

Er der noget I er nervøse for, eller sådan i forbindelse med det her projekt?

Carsten:

Altså det er jo lidt turisme ikke. At der bliver for meget uro. Og jeg ved ikke. I gik ud på Egeholmen af den officielle sti?

Alle:

Ja.

Carsten:

Var den ikke mega våd?

Andreas og Mads:

Det var faktisk ikke så galt?

Line:

Det har også været tørt i nogle dage.

Carsten:

Ja det var det selvfølgelig. Fordi det har hele sommeren været fuldstændigt utilgængeligt.

Andreas:

Det var faktisk en rigtig fin tur, vi var også lige nede og gå langs med holmen derovre, og der så vi så ravnene oppe i træet, sidde og snakke – en flot han.

Carsten:

Ja.

Niels:

Vi snakkede om det her, der er ret stor forskel, apropos den officielle sti, den er ikke... Altså det er jo ikke gradbøjet, hvis jeg ikke havde haft de gode sko på, og det havde været en lidt våd dag, så havde jeg ikke taget den, så havde jeg nok bare holdt mig til de store pæne stier.

Carsten:

Ja og ellers var du gået uden om, man kan jo gå udenom, så kommer man ikke sådan specielt i pløre...

Niels:

Men du tror ikke, at det at lægge en sti dernede, altså der vil gå hen over marken, vil gå fra 10 der går lidt randomly, til 100 der er sådan – der er en sti, den skal vi over på?

Carsten:

Nej, det tror jeg egentlig ikke. Specielt hvis vi ligesom kan få dem, ja at stien bliver god at gå på, let at gå på, så vil man gå på den, og fuglene de er sådanset ligeglade, om der går 2 om dagen, eller om der kommer 20 om dagen, hvis bare de ved, hvor de er, så er det okay.

Mads:

For jer ville det næsten være gavnligt, hvis man lavede Egeholmen som værende mere tilgængeligt? For at sikre at folk ikke.

Carsten:

Jo, præcis. Det er jo også det, vi vil snakke med dem om. At etablere en eller anden funderet sti, om det skal være nogle brædder, ligesom der er oppe i Ekkodalen, eller om der skal lægges grus eller et eller andet. Så man naturligt vil tage den.

Andreas:

Hvor langt skal den være fra vandhullet derovre?

Carsten:

Det betyder ikke så meget. Det der vandhul er mest for resten af trækfuglene. Det vil sige, at det er nu og det er i foråret. Og som i kan se kommer der jo ikke folk nu. Så den er jeg ikke så bekymret for. Og de andre huller herovre er mere frøhuller, og det sker der ikke noget ved, hvis man leder folk forbi dem. Det ville være fint for os.

Niels:

Snakker I med turistforeningerne om... altså kommer de og spørger jer, hvor der er noget fedt at vise, hvor I så kan sige: "her skal I ikke hen".

Carsten:

Nej.

Niels:

Og det er ikke noget I selv tænker, at man kunne gøre?

Carsten:

Jo, vi har lige været til møde med dem, og prøvet at få dem til at begrænse de der aktiviteter. Måske noget mere kvalitetsturisme end masseturisme. Så i stedet for at sige, at vi vil have noget alle steder, så sige nogle færre steder. Og så kunne der været noget vild natur i resten.

Mads:

Er det her et af de steder?

Carsten:

Ja, der kan du sagtens gå ned igennem. Det ville ikke være noget problem for mig. Og i Ekkodalen kommer der alligevel tusindvis. Om sommeren er alle parkeringspladser jo optaget. En kødrand gennem Ekkodalen. Så for mig er det fint, at folk kommer for at se noget andet. Noget mere almindelig natur.

Niels:

Da vi kom lidt i 9 i går, var der én anden bil på parkeringspladsen, der kom sådan lige bagefter. Da vi så kom tilbage klokken 10.30-11 var der 6 turistbusser og personbiler op og ned.

Carsten:

Og nu er vi jo et godt stykke uden for sæsonen.

Andreas:

Skal der være flere fugletårne her?

Carsten:

Problemet er, det har i selv oplevet, at hvis i står derovre, så er der modlys. Det fede ved det her, er jo det gode lys. Og hvis man står oppe på klippen heroppe, er der også modlys hele dagen. Så nej, det tror jeg egentlig ikke. Vi har overvejet lidt nede ved Udekæret, hvor der

kommer et nyt vådområde syd for. Det kunne måske være sjovt. Men det kræver, at foreningen har nogle penge. Det er os der ligesom spytter dem ind.

Line:

Der går kommunen ikke ind og siger: "det vil vi gerne give jer"?

Carsten:

Ikke kommunen i hvert fald. Men så er der Bornholms Banks Fond, som giver lidt. Så er der nogle lokale sponsorer og friluftsrådet.

Andreas:

Bidrager de omkringliggende landmænd med noget? Udover gødning?

Carsten:

Nej, det kan man ikke sige. I virkeligheden er der lukket rigtig mange små markveje, som var gode at gå på, det er lidt ærgerligt.

Andreas:

Så der mangler nogle stier herude?

Carsten:

Ja der mangler nogle stier. Og det her er et oplagt område til at lave en cykelrundtur, du kan lave en mindre gårundtur.

Andreas:

Du ville ikke have noget imod at invitere mountainbikes herud?

Carsten:

Jo det ville jeg. Jeg tænker mere på barnevogne, kørestole og sådan noget. Og en almindelig cykeltur. Det ville ikke være noget, der kører ned i et sumphul og ind igennem skoven og laver små hop. Nej tak.

Niels:

Kan man holde dem væk, hvis man først etablerer...?

Carsten:

Jeg tænker, at hvis det bare er en flad sti... det bliver de ikke specielt imponerede over. Men de vil jo gerne være alle steder og lave baner her og der.

Andreas:

Er der noget fra det her projekt, du tænker, at du kunne give til nogle af dine kolleger på Sjælland eller andre steder?

Carsten:

Ja er du tosset. Er det ikke bare at se på det? What's not to like? Det er bare så fedt. Det er det rigtige jord at tage ud.

Niels:

Hvordan har det været procesmæssigt?

Carsten:

Altså det blev vedtaget i folketinget. Det var før, at der var nogen, der overhovedet vidste noget om det, så blev det vedtaget.

Mads:

Har I haft øjnene på det før?

Carsten:

Ja altid. Altid. Altså tårnet blev bygget inden det blev vedtaget. Og der var jo marker, marker og marker.

Mads:

Har I været inde og skubbe til Naturstyrelsen? Ikke skubbe på den måde, men i dialogen omkring, at I også havde interesse i, at det skulle være her?

Carsten:

Ja selvfølgelig. Men som sagt blev det vedtaget i Folketinget før vi nåede at se os om.

[snak om rørhøg]

Linea:

Skal man egentlig forstå det sådan her i forhold til kommunen, de har jo lavet hele det her Bright Green Island... [afbrudt af fugle snak] kommunen har jo ikke noget at gøre da det jo er en statskov. Men alligevel så modarbejde de jo med turister osv. Osv. Hvad syntes du om hele det her Bright Green Island?

Carsten:

Arh, jeg syntes det er lid fessent, det er lidt... altså hvis man virkelig ville noget, så kunne man gøre så meget mere. Det bliver, sådan lidt småtiltag. Så drukner det i mountainbikene. Jeg er ikke specielt imponeret, jeg syntes højlyngstien er fed fordi der kommer du ud og oplever noget natur hvor der ikke kommer andre, sjove shelters, spise ved et bål. Det er en stor oplevelse, men, altså tænk på de kunne gøre meget mere. Så nej jeg er ikke specielt imponeret.

Niels:

Nu lyder det som om at det.. Borgmesteren holdt et oplæg for os i mandags, det lyder ikke som om at det er kommunen med det højeste budget...

Carsten:

Nej, det er det så heller ikke...

Niels: Carsten: snakker i munden på hinanden.

Carsten:

Jeg tror hvis folk, dem der har kommet her gennem alle årene, tager på Bornholm og oplever noget natur, hvis de flere gange oplever at nu er der lavet et mountainbike sti her, nu er det lavet et spor til noget andet her. Det var her vi plejede at gå og høre nattergale, så bliver de trætte af det. Så dropper de Bornholm. Så jeg vil heller have nogle færre (turister), nogen der brugte nogle flere penge, spiste noget gourmet mad oplever nogle fede fugle. End nogen som skal hæsblæse rundt, og prøve alle mountainbikebanerne.

Andreas:

Hvad syntes du om prisen på landbrugsjord dernede? Har den været godt givet ud i forhold til naturen her?

Carsten:

Ja, den har været givet mega godt ud, men hold kæft det er mange penge. Men selvfølgelig har den været godt givet ud, og det tror jeg man må sande, hvis det bliver fremtiden, at der skal købes jord op til sådan her noget. Det koster kassen altså.

Andreas:

Havde det været bedre at bruge pengene på nogle andre naturområder i nærheden?

Carsten:

Jeg tror ikke du kan få noget der er ret meget bedre end det her altså. Det er fra min synsvinkel noget af det bedste jord at få ud, fordi der er så lidt produktion i det. Det giver så meget CO2

forurening. Det giver så meget natur når vi lader det stå, så nej jeg ku ikke forestille mig nogle bedre områder. Man kan sige, i øjeblikket køre de også meget med... Hvad hedder det, vildt skov? Nej urørt skov hedder det, og det er fint nok, men skovene, det går sgu meget godt. De der arter de går frem stort set hele tiden. [fugle snak] De der skov arter, de klare sig sgu meget godt. Så jeg syntes ikke man havde behøvet at putte så meget skov på. Men det er jo et område der i forvejen er ude af drift. Det er nemmere at lave en ambition med noget urørt skov.

Mads:

Det er måske også fordi man på Bornholm har en relativ høj skov procent?

Carsten:

Ja, men set er jo i hele landet de laver urørt skov ik. Jeg vil sgu heller have noget urørt agerjord. Man kan sige at krone for krone, hvis du vil have mest naturforbedring, så er det, det der (ekkodalens moser) det er ikke skov. Der er fint natur i forvejen.

Andreas:

Nu er også økologiske forbindelser en stor del af statens planer, er der nogle områder i nærheden som du godt kunne tænke dig, at der blev forbundet hertil. Nu snakker du selv om området herovre.

Carsten:

Jamen det er jo fordi hele det her ekkodals strøg, det er så opbrudt. Der ligger, hvis i har set på projektet, der er også et område der hedder thoravandet. Det kunne være så... kæft en drøm at få det med. Men det er stadig på frivillig basis, og jeg ved dem der bor dernede, de vil ikke.

Andreas:

Hvad kan thoravandet?

Carsten:

Det er bare et, hvad skal man sige, der vil være mere vand. Det her er sump. Det ville være mere en stor lavvandet sø. Det ville være så fedt. Har i været ned og se Udkæret? Vi kan køre den vej herfra hvis det er. Men hvis man kunne have sådan et område, den er jo 3-4 gange så stor. Det kunne være en drøm altså. Det er sådan noget vi ikke har her på bornholm. Vi har masser af fine skovsøer, og sådan noget. Men sådan en stor åben marksø, det kunne være så fedt.

Mads:

Kan du sige noget om hvorfor de ikke vil, hvis du har noget?

Carsten:

Det er jo beboerne der syntes, de har boet der så længe og det er ikke landmænd. Der jo, havde jeg nær sagt almindelige mennesker.

Line:

Så der er ikke fordi de dyrker jorden?

Carsten:

Nej, de har deres heste dernede, vi kan se hvis vi kører den vej, så går der masser af heste. Jeg tror, så er det ikke et spørgsmål om penge, de syntes de bor for godt. Ja selvfølgelig skal man ikke til at vride armen om på folk.

Niels:

Og jordfordeling ville ikke kunne være en mulighed der? Så kunne de få sø udsigt og huset blev en million mere værd.

Carsten:

Nej, jeg tror det ikke. Dem jeg har snakket med de sige kategorisk, det bliver ikke til noget, det vil vi ikke være med til.

Linea:

Så det kan være det er mere noget generationsskifte, når der kommer en ny ejer på et eller andet tidspunkt.

Carsten:

Vi havde håbet at ham der har gården hernede, ham der havde markerne. Hans far var en ærkekonservativ bonde, han har aldrig har været til at hugge eller stikke i, men han var gammel og vi vidste at sønnen kom til at overtage snart. Og når han så overtog tænkte vi, NU. Men han var fuldstændig lige så... Altså det er det der med at det var morfar der brød det der, altså fik det lavet fra sådan noget elendig sump til noget landbrugsjord ikke. Det gør ondt på dem på en eller anden måde, at se at det blive til sådan noget splat.

Linea:

Men de må så have kunnet se en fordel i dette, om det har været økonomisk eller.

Carsten:

ja, det tænker jeg lidt det har. Ja fordi, i starten tilbød naturstyrelsen dem jo at de kunne [støj] skifte, for naturstyrelsen har jo faktisk nogle områder rundt omkring, de har nogle marker, i kan få dem det er meget bedre landbrugsjord, arh arh, det her er vores generations jord, det er det her vi vil have.

Niels:

Det er også sjovt at, så bliver det alligevel ikke en produktions ting. Som ellers tit er fortællingen.

Carsten:

Jeg tror, det er der der ligger.

Niels:

Det følelsesmæssige?

Carsten:

Jaer.

Linea:

(uhørbart)... Talt omkring det?

Carsten:

Jeg tror ikke der sådan er, decideret modvilje omkring naturfolk, men alligevel, det er sådan lidt.. Argh. (blæst)

Mads:

Spændende. Det er ligesom med vindmøllerne; Not in my backyard. Hvis jeg har gravet min baghave selv, vel og mærke.

Carsten:

Jaer.

Andreas:

Hvordan har I dialog med de enkelte borgere, inviterer I dem til møder eller hvordan?

Carsten:

Det er i virkeligheden Naturstyrelsen, der styrer det show der. Der har vi ikke noget. Altså vi sidder med til møderne, men vi har ingen penge, så, det er dem der kører det.

Mads:

Nu nævnte du det der med viberne, hvad hedder det, hvor landmændene lige sørger for at tage lidt ud af deres mark så viben kan være der. Hvor I tilbyder en eller anden public. Altså siger: tusind tak til landmændene fordi I ville være med i det her, det er vi rigtig glade for

Carsten:

Lidt godt image til landbruget, jaer

Mads:

Har I prøvet på en eller anden måde at påvirke det det her, fordi vi har ikke set nogle steder omkring, hvad skal man sige ros, men det er ikke så tydeligt hvem der har afgivet jord til det. Eller, solgt.

Carsten:

Nej, det har du egentlig ret i. Nej, nej, det har vi ikke. Men altså, vi kender ham der har afgivet det største stykke jord, og det var absolut med modvilje at han gjorde det. Så nej, det har vi nok ikke lige syntes.

Mads:

Nej.

Andreas:

Hvorfor tror du han var modvillig?

Carsten:

Jeg tror det er det der følelsesmæssige, at den produktionsjord skal overgå til noget uproduktivt. Og det er noget vores familie har ordnet det der, ikke, og nu skal det bare forsvinde. Der er også nogle, altså ham der har det lille stykke dernede, det er jo fordi han går på jagt, så er han bange for, at så kan ikke gå på jagt mere. Og nu har han jo et mega fedt stykke fordi han har to ejendomme omkring, så der er bare gæs og rådyr, så der er massere af jagt dernede.

Line:

Så det er godt givet ud for ham.

Carsten:

Det kan man godt sige.

Mads:

Generer jagten jer?

Carsten:

Nej, det gør den egentlig ikke. Dem der går på jagt de overholder lovene, og lovene er lavet så det ikke er noget der presser fuglene specielt. Det gør det ikke.

Andreas:

En ting som er tidligere ejer herovres bekymring, og også en lille smule hos Naturstyrelsen, det er den omlægning af vandet løbet hernede der er sket.

Carsten:

Ja.

Andreas:

Er du bange for, at den omlægning af vand kan gøre noget ved mosen hernede? Og hvordan ville det påvirke fuglelivet, hvis det skete?

Carsten:

Narj Det tror jeg egentlig ikke. Der sker ikke noget med Vallensgård mosen. Det har ikke noget at sige for den. Det er nedstrøms.. Og så er der nogle få tilfælde hvor sådan noget, hvad er det der. Det er stærkere, så er det efterår. De har lavet nogle andre naturområder, hvor det har vist sig at vandet ophober sig, inden det kommer ud i de områder der. Det vil sige, at der er nogle marker der er blevet oversvømmet. Og det er de frygteligt bange for i Naturstyrelsen, for det må ikke være til gene for nogen jo. Og så har de gravet lidt dybere og udvidet vandløbene. Nej, her tror jeg altså ikke det betyder noget. Jeg ved ikke om det kan betyde noget for dem der ligger opstrøms.

Andreas:

Og der ligger stadig en pumpestation på den anden side af åen et sted.

Carsten:

Jaer, det er der.

Niels:

Er der noget du føler vi ikke har været omkring, som kunne være relevant?

Carsten:

Næh.

Andreas:

Har du noget vi skal give videre?

Carsten:

Mega fed ide, tag den med til hele landet.

Interviewet slutter her...